

OPINIA PRAWNA

sporządzona przez adwokata Marcina Szablowskiego
z kancelarii KPLM adwokaci i radcowie prawni Łuczyński i Szablowski sp. p.

w przedmiocie:

Kiedy sędzia może odmówić dopuszczenia przedstawiciela organizacji społecznej do uczestnictwa w postępowaniu karnym

Podstawa prawna:

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2016 r. Nr 1749, z późn. zm.).

Stan prawny: 17/01/2019

Kwestię dopuszczenia organizacji społecznej jako przedstawiciela społecznego do postępowania karnego reguluje przepis art. 90 kodeksu postępowania karnego (dalej: kpk). Zgodnie z tym przepisem organizacja społeczna może zgłosić udział w toczącym się postępowaniu sądowym, jeżeli zachodzi potrzeba ochrony interesu społecznego lub interesu indywidualnego, objętego zadaniami statutowymi tej organizacji, w szczególności ochrony wolności i praw człowieka. W zgłoszeniu należy wykazać interes indywidualny lub społeczny objęty zadaniami statutowymi tej organizacji oraz jej przedstawiciela.

Dopuszczenie do udziału w sprawie zostało uzależnione od zgody przynajmniej jednej ze stron procesu, która ma jednak prawo cofnąć swoją zgodę (§ 3 zd. 2 „W wypadku braku zgody choćby jednej ze stron na występowanie w sprawie przedstawiciela organizacji społecznej sąd wyłącza tego przedstawiciela od udziału w sprawie...”). Brak zgody przynajmniej jednej ze stron postępowania uniemożliwia udział przedstawiciela społecznego w tym postępowaniu, o ile sąd nie uzna, że zachodzi szczególne kryterium takiego udziału, jakim jest interes wymiaru sprawiedliwości. Przedstawiciel społeczny zostaje, na podstawie tego kryterium, dopuszczony do udziału w procesie nawet w przypadku braku zgody chociażby jednej ze stron (art. 90 § 4). Pomimo późniejszego zaistnienia przesłanek wyłączenia przedstawiciela społecznego od udziału w sprawie (np. cofnięcie zgody przez strony), sąd nie dokona wyłączenia, jeżeli uzna, że leży to w interesie wymiaru sprawiedliwości (art. 90 § 3 in fine).

Należy zauważyć, że wszystkie kryteria udziału organizacji społecznej w procesie, zarówno „podstawowe” jak ochrona interesu społecznego lub interesu indywidualnego, dodatkowo objętego zadaniami statutowymi tej organizacji lub związanego z rozpoznawaną sprawą (negatywne kryterium ujęte w art. 90 § 5) jak i szczególne - dobro wymiaru sprawiedliwości, podlegają ocenie sądu. Ocena ta jest w istocie dowolna, gdyż stanowisko sądu w tym przedmiocie nie podlega kontroli, chociaż oczywiście intencją ustawodawcy jest, żeby była to ocena swobodna.

Podsumowując zatem można wskazać na przesłanki pozytywne i negatywne uczestnictwa przedstawiciela organizacji społecznej w procesie karnym. Do pozytywnych należy zaliczyć:

1. potrzeba ochrony interesu społecznego lub interesu indywidualnego,
2. ujawniony w zgłoszeniu interes społeczny lub indywidualny jest objęty zadaniami statutowymi organizacji społecznej,
3. wskazanie przedstawiciela organizacji społecznej,
4. przedstawienie statutu i upoważnienia dla przedstawiciela,
5. zgoda przynajmniej jednej ze stron postępowania

Dodatkową „superprzesłanką” pozytywną jest interes wymiaru sprawiedliwości, ze względu na który przedstawiciel organizacji społecznej jest zarówno dopuszczany jak i nie podlega wyłączeniu z udziału w procesie.

Przesłankami negatywnymi są:

1. brak zgody chociażby jednej ze stron lub cofnięcie tej zgody
2. nieistnienie interesu społecznego lub indywidualnego uzasadniającego udział przedstawiciela organizacji społecznej,
3. nieistnienie powiązania prawnego pomiędzy statusem organizacji wnioskującej o dopuszczenie do udziału w procesie a interesem, którego ochrona dotyczy,
4. niewskazanie przedstawiciela organizacji wnioskującej o dopuszczenie do udziału w procesie, jak również nie wskazanie interesu, ze względu na który wniosek jest składany lub niezależenie upoważnienia dla przedstawiciela lub statutu organizacji
5. niewskazanie przedstawiciela organizacji społecznej w przypadku, o którym mowa w art. 90 § 5 (ograniczenie liczby przedstawicieli społecznych).

Należy więc zauważyć, że w przypadku zaistnienia ww. pięciu przesłanek pozytywnych, przy nieistnieniu negatywnych ustawodawca pozostawił jeszcze sądowi narzędzia, których użycie uniemożliwia udział przedstawiciela społecznego w toczącym się postępowaniu karnym. Mowa tu oczywiście o ocennym charakterze takich przesłanek jak istnienie interesu społecznego lub indywidualnego uzasadniającego udział przedstawiciela organizacji społecznej w tym postępowaniu. Pomimo zgody strony na udział przedstawiciela społecznego w postępowaniu oraz prawidłowo - pod względem formalnym – dokonanego zgłoszenia i istnienia związku między statutem organizacji a chronionym w postępowaniu interesem, ostateczny udział organizacji zawsze zależy od woli rozpoznającego sprawę sędziego, którego decyzja w tej materii nie podlega kontroli.

Marcin Szablowski

advokat